

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 15 februari 1917 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om meddelandet av föreskrift angående beredning av vissa till avgörande å kommunalstämma förekommande ärenden.

Närvarande: herrar Edén, Clason, Hellberg, Bellinder*), K. J. Ekman, von Geijer, Olof Olsson*), Stadener, von Bahr, greve Alexander Hamilton*), von Zweigbergk, Larsson i Västerås, Magnusson i Tumhult*), Räf, Beckman, Ericsson i Vallsta*), Hildebrand*), Kropp, Sterne och Magnusson i Kalmar.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion nr 124 av herr *Persson* i Fritorp, i vilkens syfte herrar *Andersson* i Knäppinge, *Svensson* i Betingetorp, *Larsson* i Bondarve, *Gustafson* i Kasenberg, *Jönsson* i Boa, *Källman*, *Jönsson* i Fridhill, *Nilsson* i Tånga, *Henrikson*, *Linders*, *Lorentzon*, *Nilsson* i Bonarp, *Nilsson* i Antnäs och *Olsson* i Ramsta instämt, har motionären hemställt »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag om sådan ändring i kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet av den 21 mars 1862, att ärende av ekonomisk innebörd bör, innan det å kommunalstämma till avgörande företages, vara av kommunalnämnd eller av särskilda därtill utsedda personer förberett.»

Till stöd för sin hemställan har motionären anfört följande:

»I gällande kungl. förordning om kyrkostämma m. m. är i § 13 föreskrivet, att de ärenden som skola å kyrkostämma till avgörande företagas böra förut vara vederbörligen beredda antingen av kyrkoråd eller skolråd etc.

Genom denna lagbestämmelse har förebyggts, att å kyrkostämma något ärende lagligen kan avgöras, utan att detsamma undergått förberedande prövning.

Jag vågar för min del ifrågasätta, huruvida icke en motsvarande bestämmelse borde finnas i kungl. förordn. om kommunalstyrelse å landet åtminstone då det gäller frågor av ekonomisk natur.

Jag behöver icke här erinra, hurusom i städerna genom drätselkammare, beredningsutskott o. s. v. ärendena undergå en sorgfällig prövning, detta ehuru det torde vara ganska vanligt att stadsfullmäktige före det en framställning där förekommer erhålla den tryckt och alltså på förhand äro i tillfälle sätta sig in i densamma.

Vad landsbygden åter angår är det så, att kommunalnämnden skall uppgöra förslag till kommunens utgifts- och inkomststat, vilken ordinarie kommunalstämma i oktober månad har att fastställa, men om alla de frågor som förekomma till behandling å övriga stämmor kan man våga det påståendet, att det oftast är förslagsställaren och kommunalstämmans ordförande ensamma förbehållet äga närmare kännedom om framställningen.

Väl kan kommunalstämma uppdraga åt kommunalnämnd eller särskilda delegerade att avgiva yttrande över ärende, men dylik hänskjutning torde ytterligt sällsynt förekomma t. o. m. då en sådan vore önskvärd, beroende måhända mången gång däruppå att avgörandet därmed avsevärt fördröjes.

Som bekant skall kommunalstämma för att vara laglig kungöras minst 14 dagar före dess hållande; i många fall innehar samma person ordförandeskapet i såväl nämnd som stämma och i de fall detta icke är förhållandet kan man förutsätta, att dessa personer lätt komma i förbindelse med varandra. I senare fallet torde, under förutsättning kommunallagen innehölle en bestämmelse att ärende skall vara förberett av kommunalnämnd, stämmans ordförande vid överlämnandet av framställningen erhålla besked när nämndens yttrande kan vara att förvänta samt med hänsyn därtill utlysa stämma, som därigenom i många fall icke behöver fördröjas.

Jag vågar emellertid icke med min hemställan gå så långt att i ifrågavarande hänseende kommunalförordningen bleve analog med vad som gäller för kyrkostämma, att *alla* å kommunalstämma förekommande ärenden skola av kommunalnämnden — landsbygdens drätselkammare — eller på annat sätt förberedas.»

Såsom motionären framhållit, finnes i kungl. förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd 13 en föreskrift om beredning av på kyrkostämman förekommande ärenden. Likartade bestämmelser finnas i kungl. förordningen om kommunalstyrelse i stad §§ 16 och 36 beträffande ärenden, som på allmän rådstuga eller hos stadsfullmäktige skola till avgörande företagas. Med avseende på kommunalstämma är däremot i kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet ingen beredning föreskriven i annan mån än att det enligt § 62 åligger kommunalnämnden att uppgöra det förslag till inkomst- och utgiftstat, över vilket kommunalstämman i oktober varje år har att fatta beslut. Stadsgandet i samma förordnings § 38 mom. 5 om kommunalnämndens skyldighet att »avgiva infordrade betänkanden uti kommunens angelägenheter» innebär givetvis intet hinder för kommunalstämman att fatta beslut utan föregående utredning.

Vid kommunallagarnas tillkomst bestämde man sig således i fråga om reglerna för ärendenas beredning för en viss åtskillnad mellan å ena sidan den kyrkliga kommunen och den världsliga kommunen i stad och å andra sidan den världsliga kommunen på landet. De ärenden, som förelågo till kommunalstämmornas behandling, ansågos förmodligen ej så invecklade, att icke stämmodeltagarne även utan föregående utredning ägde tillräcklig sakkunskap för deras handläggning. Sedan dess hava kommunalstämmornas arbetsuppgifter blivit av väsentligt mera komplicerad art, på samma gång som mångenstädes kommunerna — i synnerhet de större — förlorat den homogenitet, som väsentligen förenklade behandlingen av föreliggande frågor. I följd härav torde det numera på många håll vara vanligt, att viktigare ärenden icke företagas till avgörande å kommunalstämma utan att förut, åtminstone i någon mån, hava förberetts av kommunalnämnden eller annan myndighet inom kommunen. Då direkta bestämmelser härom saknas, kan emellertid den omständigheten, att ett visst ärende icke blivit på förhand berett, icke anses innebära, att beslutet tillkommit på ogiltigt sätt, vadan besvär över kommunalstämmas beslut, grundade därpå, att den föregående beredningen varit bristfällig, av Kungl. Maj:t lämnats utan avseende.

Av denna anledning och på de grunder, som motionären anført, anser utskottet en lagändring i den av honom angivna riktningen böra tagas under övervägande, låt vara att den i många fall närmast komme att innebära lagfästade av en redan nu utvecklade praxis.

Emellertid torde det icke vara lämpligt att utan vidare till förordningen om kommunalstyrelse på landet överflytta de övriga kommunal-

lagarnas princip, att varje ärende skall före avgörandet vara på visst sätt berett av en kommunal nämnd eller delegation. Om en dylik föreskrift utan möjlighet till undantag skulle införas för landskommunerna, synes det vara att befara, att den skulle på många håll i kännbar mån verka tyngande på det kommunala arbetet. I fråga om ärenden av enklare natur torde den sålunda icke alltid vara behöfelig. I vidsträckta kommuner kan det dessutom stundom vara förenat med avsevärda svårigheter för de beredande korporationernas medlemmar att vid den tidpunkt som erfordras sammanträffa. Särskild uppmärksamhet kräver detta förhållande i fråga om sådana ärenden av brådskande natur, som enligt kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet § 16 st. 2 kommunalstämman får avgöra utan att kallelse till stämman kungjorts å eljest föreskriven tid. Under alla omständigheter är det naturligtvis på landsbygden vida svårare än i städerna att när som helst få en beredning till stånd. Men det råder i detta avseende även en viss skillnad mellan den världsliga och den kyrkliga kommunen på landet, nämligen så till vida, att i den sistnämnda samma person i regel bekläder ordförandeskapet i den beredande och den beslutande myndigheten, en omständighet, som uppenbart i någon mån underlättar och förkortar beredningsproceduren.

Vid en blivande lagändring synes skälig hänsyn böra tagas till nu antydda svårigheter. Åtskilliga spörsmål av mera speciell art framtråda därjämte: så t. ex. vilka korporationer eller personer beredningsupdraget i olika fall skall tillkomma, vilket förfaringssätt som skall tillämpas i händelse av meningsskiljaktighet i frågan, huruvida ett ärende författningenslignat måste beredas och i så fall av vilken myndighet o. s. v. I likhet med motionären anser utskottet därför frågan vara av så pass ingripande art, att den icke bör bliva föremål för beslut, förrän den underkastats av Kungl. Maj:t föranstaltad utredning.

Motionären har begränsat sitt yrkande till »ärenden av ekonomisk innebörd». Utskottet är icke övertygat om att denna begränsning utan vidare bör fastslås. Det synes visserligen troligt, att föreskriften om beredning icke lämpligen kan, såsom i de övriga kommunallagarna, utsträckas till alla ärenden utan undantag, och utskottet behjärtar, som ovan nämnts, till fullo de betänkligheter som mött mot beredningsföreskrifter av den art, att de kunna verka alltför tyngande på det kommunala arbetet. Men det torde dock finnas även andra ärenden än de ekonomiska, som kunna tarva lika grundlig utredning, medan å andra sidan vissa ekonomiska ärenden kunna tänkas vara av den relativt oväsentliga art, att en föreskrift om beredning av dem skulle verka onödigt hämmande på deras behandling. Det synes av dessa skäl olämpligt

ligt att binda den föreslagna utredningen vid ett redan på förhand gjort uttalande, att den bör avse alla ärenden av ekonomisk natur, men också blott dessa. Fastmera borde densamma gälla alla ärenden och därvid beträffande olika slag av dessa undersökas, i vad mån det kan anses behöfligt och lämpligt, att de före avgörandet å kommunalstämman bliva underkastade beredning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville verkställa utredning, i vad mån det kan anses behöfligt och lämpligt att i förordningen om kommunalstyrelse på landet av den 21 mars 1862 införa bestämmelser därom, att ärenden, som skola företagas till avgörande å kommunalstämma, böra förut beredas av kommunalnämnden eller annan nämnd eller särskilt därtill utsedda personer, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 15 februari 1917.

På utskottets vägnar:

NILS EDÉN.

Reservation

av herr K. J. Ekman.